
A megalapozott gyanúhoz kapcsolódó bizonyítékértékelés és ténymegállapítás a német nyelvű országok jogalkalmazásában

Stál József*

---

1. A letartóztatásról általában; a *megalapozott gyanú* fogalmának használata

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (rég. Be.) 129. § (1) bekezdése szerint „az előzetes letartóztatás a terhelt személyi szabadságának bírói elvonása a jogerős ügydöntő határozat meghozatala előtt”. Ugyanígy fogalmaz a 2018. július 1-től hatályos, a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.) 296. §-a is azzal, hogy mellőzi az előzetes szót.

E törvények alapján a letartóztatás kizárólag a büntetőeljárás törvényben meghatározott esetekben, módon és ideig vonja el a személyi szabadságot. *Általános feltételei: büntetőeljárás folyamatban léte szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt, fennáll az annak elkövetésére vonatkozó alapos/megalapozott gyanú (a Be. szerint: vagy vádat emeltek) és a nyomozás elrendelése megtörtént.*¹Az Alkotmánybíróság is megállapította, hogy a bizonyítás eredményének függvényében a terhelt cselekményért viselt felelősségének valószínűsége növekedhet; ennek megfelelően a büntetőeljárás egyes, jól körülhatárolható fázisaihoz kapcsolódóan e valószínűség a bűncselekmény elkövetésének egyszerű gyanújától a konkrét személyt terhelő megalapozott gyanún, illetve a vádemeléshez szükséges bizonyosságon keresztül a bűnösség kétséget kizáró megállapításáig erősödhet.²

A magyar jogalkalmazásban uralkodó álláspont szerint a letartóztatás általános feltételéhez kapcsolódóan a bizonyítékok bizonyító erejének mérlegelése kizárt³,

---

* Törvényszéki bíró, Nyíregyházi Törvényszék

¹ Részletesebben például: Belegi József (szerk.): *Büntetőeljárás jog, Kommentár a gyakorlat számára*, Budapest, HVG-ORAC, 2. kiadás: 2015, 649–653. o., 3. kiadás: 2018, 622–626., 661–662. o. (szerző: Czine Ágnes).

² 34/2013. (XI. 22.) AB határozat 44. pont.

³ Erre az álláspontra utalnak az 1. és a 8. lábjegyzetben írt munkák is. A régi Be. alapján kiragadott példák: BH1994. 17., BH2002. 88., BH2004. 227.; Baranya Megyei Bíróság Bkf.226/1996/2.; Kúria Bpkf.I.707/2017/3.; Debreceni Ítéletábla Bnyf.I.20/2005/4., Bnyf.III.889/2013/2., Bpkf.II.216/2014/2., Beüf.I.713/2015/3., Beüf.I.564/2015/2., Beüf.I.707/2015/2.; Fővárosi Ítéletábla Bkf.I.10.482/2006/4.,

míg (cselekmény)történeti tényállás rögzítése szükségtelen.

A német *büntetőeljárás törvény*⁴ (német Be.) is kiemelt jelentőséget tulajdonít ennek a súlyos kényszerintézkedésnek, amelyet *Untersuchungshaft* megnevezéssel jelöl. E német megnevezés „szó szerinti” fordítása: *vizsgálati fogság*⁵, amely a tartalmát tekintve a magyar letartóztatásnak felel meg.⁶ A tanulmány azt vizsgálja, hogy Németország büntetőeljárásában megengedett, kötelező, egyáltalán ismert-e a letartóztatás általános feltételét jelentő megalapozott gyanúhoz kapcsolódó bizonyítékértékelés és az eljárás tárgyát képező cselekményre vonatkozó tények megállapítása, majd rövid kitekintést tesz a többi német nyelvű ország vonatkozó szabályozására és joggyakorlatára is.

Az *alapos gyanú* és a *megalapozott gyanú* az azonos tartalmuk miatt szinonim fogalmak. Magyarország eljárási törvényei közül az *alapos gyanú* fogalmát utoljára az 1973. évi I. törvény ismerte.⁷ Nem használta az 1998. évi XIX. törvény, és nem tartalmazza a Be. sem. A tanulmányban a *megalapozott gyanú* fogalom használata következetes lesz, mert a jelenleg hatályos Be. 276. § (1) bekezdés a) pontja ezt fogalmazza meg a személyi szabadságot érintő bíró engedélyes kényszerintézkedések – és ezzel a letartóztatás – egyik általános feltételeként és néhány, a jogalkalmazás számára kiadott gyakorlati munka is ugyanezt használja⁸. Továbbá ezzel a kifejezéssel találkozhatunk a Be. alapján meghozott bírósági határozatok nagy részében is.

A német nyelvű országok eljárási jogaiiban a letartóztatás (vizsgálati fogság) általános feltételeként előírányzott *dringender Verdacht* a tartalma szerint a magyar Be. és jogalkalmazás szerinti *megalapozott gyanúnak* felel meg.⁹

Bkf.V.163/2005/3., Bkf.V.10.116/2008/3.; Szegedi Ítéltábla Bpkf.III.641/2015/2.; lásd továbbá: 62. lábjegyzet. A Be. alapján például: Nyiregyházi Törvényszék B.268/2018/32/VI., B.392/2018/58.; Debreceni Törvényszék B.204/2017/340/I.; Debreceni Ítéltábla Bpkf.III.681/2018/10., Bpkf.III.528/2018/5., Bpkf.II.32/2019/4.; Fővárosi Ítéltábla Beűf.10.689/2018/3.; Debreceni Fellebbviteli Főügyészség Bf.309/2018/4-I.

⁴ *Strafprozeßordnung*(StPO), <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/BJNR006290950.html>. Valamennyi hivatkozás internetről letöltésének ideje: 2019.01.30.

⁵ A szótárak általában mind a letartóztatás, mind a vizsgálati fogság fordítást megadják. Például: Kóhegyes Anikó (szerk.): *Magyar–Német–Magyar Jogi Szakszótár*, Budapest, KJK-KERSZÖV, 2005, 436. o.; Halász Előd, Földes Csaba, Uzonyi Pál(szerk.): *Német Magyar Nagyszótár*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1998, 1636. o. Álláspontom szerint a fordítás mindig attól függ, hogy melyik ország büntetőeljárásáról van szó. Németország és Ausztria esetében a *letartóztatás*, Svájc esetében a vádirat benyújtása előtt a *vizsgálati fogság*, azután a *biztonsági fogság* vagy a *letartóztatás*, míg Liechtenstein esetében a *vizsgálati fogság* a helyes szóhasználat.

⁶ A német büntetőeljárás alapfogalmaina magyar nyelven lásd például: Herke Csongor: *A német és az angol büntetőeljárás alapfogalmai Egyetemi Jegyzet*, Pécs, 2011.

⁷ A hatályon kívül helyezésekor: 12. § (1) bekezdés: „Büntetőeljárást csak az e törvényben meghatározott feltételek alapján, bűncselekmény alapos gyanúja esetén és csak az ellen lehet indítani, akit bűncselekmény alapos gyanúja terhel” és ezen túlmenően további 10 helyen használta ezt a kifejezést.

⁸ Például: Belovics Ervin, Erdei Árpád (szerk.): *A büntetőeljárás törvény magyarázata*, Budapest, HVG-ORAC, 2018, 355. o. Az 1. lábjegyzetben írt munka ezzel szemben továbbra is az *alapos gyanú* fogalmát használja.

⁹ Az 5. lábjegyzetben feltüntetett szótárak még nem igazodnak a Be. új fogalomhasználatához és a *dringender Verdacht* kifejezést *alapos gyanú*ként fordítják (az ottani sorrendben: 442., illetve 413. o.).

2. Németország

2.1. Bevezetés sajtóhírekkel. Az egyik újság *A két tanuló letartóztatása megszüntetve. Fél felmentés a Molli-perben* címmel¹⁰ számolt be arról, hogy a bíróság az emberölés kísérlete miatt indult ügyben megszüntette a letartóztatást. A Molotov-koktél nem találta el a rendőröket, de súlyosan megsebesített egy nőt. A terheltek mindig tagadták a cselekményt, állításuk szerint a személyüket összetévesztették, két rendőr azonban kijelentette, hogy a május elseji zavargások alatt a Molotov-koktél eldobásától az elfogásig folyamatosan figyelték őket. Ezzel szemben a bíró a letartóztatás megszüntetését a megalapozott gyanú hiányával indokolta, mert jóllehet továbbra is abból kell kiindulni, hogy a rendőrök nem valótlanul állítottak, de nem lehetett elosztatni az arra vonatkozó kételyt, hogy az elkövetőket az eldobás után valóban megszakítás nélkül figyelték-e. A későbbi sajtóhírekből¹¹ kiderül, hogy az elsőfokon jogerős felmentő ítélet indokai szerint nem állapítható meg bizonyossággal, miszerint a rendőrök az elkövetőket megszakítás nélkül figyelték.

Egy másik esethez kapcsolódóan az egyik lap cikke *A bíróság szabadlábra helyezi az állítólagos titkosszolgálati téglát* címmel jelent meg.¹² Az írás szerint a bíróság jelentősen szűkítve engedélyezte a vádat¹³ és a vádlottnak terrorcselekmény helyett csupán titoksértés kísérlete miatt kell majd felelnie és a letartóztatását is megszüntette. A nyomozó hatóság szerint a titkosszolgálatnál alkalmazásban álló gyanúsított az interneten kapcsolatot keresett iszlamistákkal és kapcsolatba került hatóságának egyik fedett informátorával, akinek adatokat adott át azért, hogy a „hittársai” bejutását tegye lehetővé az alkotmányvédelmi hivatalba merénylet elkövetése céljából. A védők ezzel szembeni érvelése szerint a gyanúsított iszlamistákkal valójában nem épített ki kapcsolatot, személyes motívumok miatt cselekedett, nem akart erőszakos cselekmény elkövetésében közreműködni. Később a bíróság elfogadta a vádlott részbeni beismerő vallomását, megállapította, hogy a szociális hálón szolgálati titkokat árult el és ezért őt titoksértés kísérlete miatt egy év tartamú, felfüggesztett szabadságvesztésre ítélte.¹⁴

A sajtóhírek lényege szerint a bíró az ítélelhozatal előtt állapította meg a letartóztatást megalapozó gyanú hiányát, amivel gyakorlatilag mérlegette a bizonyítékokat. A letartóztatás megszüntetésének indokai az ítéletekben visszaköszönnek. Ilyesmi a magyar jogalkalmazásban nem fordul(hat) elő, míg a Németországot érintő sajtóhírek nagy számban találkozhatunk hasonló esetekkel.

¹⁰ <http://www.taz.de/!5150748/>

¹¹ <http://www.morgenpost.de/berlin/article104294259/Prozess-um-Mai-Krawalle-entfacht-Streit.html>

¹² <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/verfassungsschutz-gericht-laesst-mutmasslichen-geheimdienst-maulwurf-frei-a-1157414.html>

¹³ A német bíróságnak a vádemelés után meg kell vizsgálnia, hogy megfelelően megalapozott-e a gyanú és ennek eredményeként a bírósági eljárás (tárgyalási szakaszának) megnyitásáról, illetve az eljárás megszüntetéséről határozattal kell döntenie. Be. 203–204. §.

¹⁴ Düsseldorf-i Tartományi Bíróság, 9 KLs 2/17, https://dejure.org/dienste/vernetzung/recht_sprechung?Gericht=LG%20D%FCsseldorf&Datum=19.09.2017&Aktenzeichen=9%20KLs%202/17

2.2. A német Be. vonatkozó rendelkezései. „112. § (A letartóztatás előfeltételei; letartóztatási okok)

(1) A letartóztatást a terhelttel szemben lehet elrendelni, ha a cselekménnyel megalapozottan gyanúsítható és letartóztatási ok áll fenn. Nem lehet elrendelni, ha az eljárás tárgyához és a várható büntetéshez vagy intézkedéshez képest aránytalan.

(2) Letartóztatási ok áll fenn, ha bizonyos tények alapján

1. megállapítják, hogy a terhelt megszökött vagy elrejtőzött, 2. ...”

A (3) bekezdésben írt kivételek (pl.: népirtás, terrorista szervezet alapítása, emberölés) esetén az elrendeléséhez elegendő a megalapozott gyanú megállapítása, különös okok fennállása nem szükséges.

„114. § (Letartóztatási parancs)

(1) A letartóztatást a bíró rendeli el írásbeli letartóztatási paranccsal.

(2) A letartóztatási parancsban fel kell tüntetni:

1. a terheltet,
2. a cselekményt, amellyel megalapozottan gyanúsítható, az elkövetés helyét és idejét, a bűncselekmény törvényi ismérveit és az alkalmazandó büntető-előírásokat,
3. a letartóztatási okot, valamint
4. a tényeket, amelyekből a megalapozott cselekményi gyanú és a letartóztatási ok adódik, feltéve, hogy ez nem veszélyezteti az állambiztonságot.”

120. §: a letartóztatást meg kell szüntetni – többek között –, ha az előfeltételei már nem állnak fenn.

A 125. § szerint a letartóztatást elrendeli: a vádemelés előtt a büntetőeljárásra egyébként illetékes helyi bíróság bírója, vagy amelynek területén a terhelt tartózkodik, míg a vádemelés után az eljárást lefolytató bíróság.

127. §: ha valakit tetten érnek vagy üldöznek, ha szökésének veszélye áll fenn vagy személyazonosságát azonnal nem állapítható meg, mindenki jogosult, bírói rendelkezés nélkül is, átmenetileg elfogni; az ügyészség és a rendőrség az átmeneti elfogásra jogosult akkor is, ha a letartóztatás előfeltételei fennállnak.

A 203. és a 204. §-ok alapján a bíróság a tárgyalási szakasz megnyitására határoz, ha az adatok alapján a terhelt bűncselekmény elkövetésével kielégítően gyanúsítható, egyébként az eljárást megszünteti. A 408. § (2) bekezdése szerint a bíró az ügyész büntetővégzés kibocsátására irányuló indítványát elutasítja, ha a terheltet nem tekinti kielégítően gyanúsítottaknak: e döntés egyenértékű a tárgyalási szakasz megnyitásának elutasításával, ami az eljárás megszüntetését jelenti.

2.3. Fogalom-meghatározások

német fogalom; német Be.-törvényhely	magyar megfelelő (törvényhelyek: régi Be./Be.)
<i>Vorläufige Festnahme</i> ; 127. §	tetten ért elkövető elfogása, őrizet; 126-127. §/273-274. §
<i>Untersuchungshaft</i> ; 112-113. § <i>Haftbefehl</i> ; 114. §	letartóztatás; 129. § (1) bek./296. § letartóztatás tárgyában hozott döntés; 130. §, 207. § (2) bek. a) pont, 272. § (2) bek. a) pont, 309. § (1) bek., 327. § (1) bek., 368. §/278. § (1) bek., 464. § (1) bek. a) pont, 494. §, 537. § (1) bek. d) pont, 552. § (1) bek., 602. §
<i>Voraussetzungen der Untersuchungshaft</i> ; 112. §	letartóztatás feltételei; 129. §/276. §
<i>Haftgrund</i> ; 112. § (2) bek.	letartóztatás különös okai; 129. § (2) bek. a)-d) pontok/276. § (2) bek.
<i>Aufhebung des Haftbefehls</i> ; 120. §	letartóztatás megszüntetése; 136. § (2) bek./279. § (3), (4) bek.
<i>Haftprüfung</i> ; 117. §	letartóztatás megszüntetésére irányuló indítvány elbírálása; 133. §/300. §
<i>Fortdauer der Untersuchungshaft</i> ; 121-122. §, 207. § (4) bek., 268/B. §	letartóztatás fenntartása, indokoltságának felülvizsgálata; 131. § (1), (4) bek., 132. § (1), (2) bek., 327. § (1) bek./297. § (4) bek., 552. § (1) bek.
<i>Ermittlungsrichter</i> ; 125. §, 162. §, 169. §	nyomozási bíró; 207. §/463. §

(*Tat*)*Verdächtiger* az, aki terhére megállapítható a bűncselekmény – kezdeti – gyanúja (a fogalmat a joggyakorlat alakította ki; leghelyesebbnek tűnő jelentése: *gyanús személy*). A német Be. szerint *Beschuldigter* az a (*Tat*)*Verdächtiger*, aki ellen nyomozást indítottak, valamint akivel a bíróság a magánvádat észrevételezés céljából közli (382. §). *Angeschuldigter*-ré azzal válik a *Beschuldigter*, hogy az ügyészség vádat emel ellene (157. § első fordulat), míg *Angeklagter* lesz a *Beschuldigter* vagy az *Angeschuldigter*, amikor a bíróság a tárgyalási szakasz megnyitását elhatározza vagy büntetővégzést hoz (157. § második fordulat, 203. §, 407. §, 409. §). Az előbbieket a tág értelemben vett *Beschuldigter* alá is szokták vonni, ami azonosítható az átfogó kategóriaként használt magyar *terhelt* fogalommal [rég magyar Be. 43. § (1) bek., magyar Be. 38. §]. A német Be. 114. § (2) bek. 1. pontjának szóhasználata (*der Beschuldigte*) nem hagy kétséget a felől, hogy a letartóztatási parancsra vonatkozó rendelkezések az eljárás valamennyi szakaszában irányadók [mint ahogy a régi magyar Be. 129-136. §-ai,

illetve a magyar Be. 276-279. és 296-300. §-ai a(z előzetes) letartóztatáshoz kapcsolódóan a *terhelt*, nem pedig a *gyanúsított* vagy a *vádolt* kifejezést használják].

2.4. A jogalkalmazási gyakorlat általában. A letartóztatás egyik alapvető – anyagi – előfeltétele a megalapozott gyanú, formai előfeltétele a bíró letartóztatási parancsa. Ez a gyanú akkor állapítható meg, ha a rendelkezésre álló nyomozati adatok a maguk összességében nagy valószínűségét adják annak, hogy az elkövető vagy a résztvevő bűncselekményt vagy annak kísérletét követte el és emiatt el fogják ítélni. Megszüntetik a büntethetőséget kizáró okok, hasonló eredményre vezetnek az el nem hárítható eljárási akadályok. A vádemeléshez és a tárgyalás megnyitásához szükséges kielégítő gyanúnál erősebb, megállapítása a nyomozás aktuális állása alapján történik. Kizárólag tények alapján lehet megállapítani, a vélekedés nem elegendő. Megítélésekor a még foganatosítandó nyomozati cselekmények lehetséges eredményeit figyelmen kívül kell hagyni, de a terhelt javára ható, felismerhető bizonyítékértékelési tilalmakat figyelembe kell venni. A bíróság szabad bizonyítékértékeléssel állapítja meg, hogy a neki bemutatott nyomozati eredmény alátámasztja-e a cselekmény terhelt általi elkövetésének nagy valószínűségét. Ennek során – az elítéléssel szemben – nem szükséges a teljes bírói meggyőződés. A bíró kiegészítő nyomozati cselekményeket kezdeményezhet vagy saját maga foganatosíthat, a felhozott bizonyítási eszközöket kritikusan kell szemlélnie. Jelentős gyanúmomentumok ellenére sem állapítható meg a megalapozott gyanú, ha szükséges nyomozati cselekmény elmulasztása miatt az elítélés kétséges. A nyomozás során a nyomozati eredmény, ezzel szemben a bírósági tárgyalási szakaszban a bizonyítás eredménye adja a megalapozott gyanú alapját. Elítélés esetén az ítéleti indokokban megtalálható, legalább képviselhető bizonyítékértékelés a megalapozott gyanú megállapítására felhozható, és csupán kivételesen, az egyértelműen helytelen ítéleti döntés esetén engedhető meg másodfokon a megalapozott gyanúra vonatkozó eltérő döntés.¹⁵

Egy további kommentár¹⁶ szerint a letartóztatás előfeltétele a megalapozott gyanú és a letartóztatási ok. Vitatott, hogy az arányosság – a negatív megfogalmazás miatt – az előfeltételei közé tartozik-e, vagy azokkal együtt inkább a letartóztatási parancs előfeltétele. A megalapozott gyanúnak arra kell vonatkoznia, hogy a terhelt bűncselekményt vagy annak kísérletét követte el tettesként, közvetett tettesként vagy társtettesként, vagy az elkövetéshez szándékosan segítséget nyújtott. Nem állapítható meg az elkövetést kizáró körülmények fennforgása esetén. A *kezdeti*, vagy *egyszerű gyanú* (*Anfangsverdacht*) megállapítható, ha elegendő ténybeli adatok állnak fenn a terhelttel szembeni eljárásra: ez a nyomozás elrendelésének feltétele, míg *kielégítő, vagy elégséges gyanú* (*hinreichender Tatverdacht*) forog fenn, ha a bíróság által megállapítható tények az elítélést várhatóvá teszik: ez a vádemelés

¹⁵ Julius Gercke, Zöller Temming (kiadók): *Strafprozessordnung, Heidelberger Kommentar*, 5. kiadás, Heidelberg, C.F.Müller, 2012, 651–654., 763. o. (szerző: Karl-Heinz Posthoff).

¹⁶ Löwe – Rosenberg (kiadók): *Die Strafprozeßordnung und das Gerichtsverfassungsgesetz: Großkommentar*, 4. kötet, 26. kiadás, Berlin, De Gruyter Recht, 2007, 45., 49–53. o. (szerző: Hans Hilger).

feltétele. Az *alapos*, vagy *megalapozott gyanú* (*dringender Tatverdacht*) erősebb fokot juttat kifejezésre, megkívánja az elkövetés és a bűnösség nagyfokú valószínűségét: ez a letartóztatás feltétele. Az alkotmánybíróságnak sincs alkotmányjogi kételye¹⁷ a megalapozott gyanú megállapíthatóságával szemben, ha a letartóztatási parancs szerint a terheltet a cselekménnyel közvetlen összefüggésben fogták el. A gyanú kizárólag a cselekményhez fűződő ténybeli kérdésekre terjed ki, szemben a jogi kérdésekkel. A büntetőtörvényt alkotmányellenesnek tartó, alkotmánybírósághoz forduló bíró nem rendelhet el letartóztatást, illetve a már elrendeltet meg kell szüntetnie. A megalapozott gyanú a nyomozás aktuális állására vonatkozik és nem állapítható meg, ha egyértelmű, hogy a bizonyítékok láncolatában fennálló hiányosság további nyomozati cselekményekkel sem szüntethető meg. Fennállását a bírónak a szabad bizonyítás elvének megfelelően, határozott tények alapján kell megállapítania, nem szabad megvárnia jövőbeni nyomozati cselekmények eredményeit. A tárgyalási szakaszban a döntés alapját általában a bizonyítás eredménye képezi és a megalapozott gyanú hiánya esetén a letartóztatást meg kell szüntetni, ellenkező esetben a jogorvoslatra eljáró bíróságnak kell ezt megtennie, míg a vádlott elsőfokon történt elítélése általában a megalapozott gyanú alapja.

A védő is gyakran találja magát szemben azzal a dilemmával, hogy anyagi jogi, vagy eljárásjogi hivatkozásokkal, bizonyítási indítványokkal, bizonyítékokhoz kapcsolódó észrevételekkel megpróbálja-e a megalapozott gyanút megrendíteni és ezáltal a letartóztatás megszüntetését, vagy enyhébb kényszerintézkedés alkalmazását elérni. Büntethetőséget kizáró vagy megszüntető okokra, eljárási akadályokra hivatkozhat, támadhatja a bizonyítékok értékelését vagy a hatóság következtetéseit. A mentő bizonyítékot már a nyomozás során indokolt előhozni, igaz ennek megvan az a hátránya, hogy ezzel a nyomozó hatóság figyelmét idő előtt felhívja a védelmi stratégiára, amely azzal szemben további bizonyítékokat szerezhet be. Az azonban aggálytalan, hogy a megalapozott gyanúval szemben már a nyomozati szakaszban előterjessze a jogi aggályait.¹⁸

A tárgyalás kezdetéig a letartóztatásra vonatkozó döntés tényalapját a nyomozás ügyiratban található, bíróság által értékelhető eredményei adják, amelyeket a bírónak a szabad bizonyítás elve alapján kell értékelnie. Azt követően ehhez jönnek a tárgyaláson foganatosított bizonyítás eredményei. A védőnek azt kell vizsgálnia, hogy ezek alapján a terhelt elítélése várható-e, illetve ezek megalapozzák-e a már kimondott elítélést. A döntés nem alapulhat olyan bizonyítékon, amelyet később az ítéletben sem lehet figyelembe venni (pl.: le nem foglalható bizonyítási eszköz, nem engedélyezett lehallgatás, fedett nyomozó engedély nélküli alkalmazása, nem megfelelően kioktatott személy vallomása, védő értesítése nélkül foganatosított nyomozati cselekmény). Ha a védő arról szerez

¹⁷ A német Szövetségi Alkotmánybíróság problematikával kapcsolatos érintettségét az *Alaptörvény* (*Grundgesetz*; <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html>) 93. cikk (1) bek. 4a. pontja adja: dönt az alkotmányjogi panaszról, amelyet valaki azzal az állítással emel, hogy a közhatalom megsértette az alapjogait.

¹⁸ Olaf Klemke, Hansjörg Elbs: *Einführung in die Praxis der Strafverteidigung*, 2. kiadás, Heidelberg, C.F.Müller, 2010, 167–168. o.

tudomást, hogy mentességi joggal rendelkező, a nyomozás során kihallgatott tanú a bíróság előtt nem akar vallomást tenni, indítványoznia kell a letartóztatás tárgyában döntő bírónál a tanú erre vonatkozó nyilatkozatának beszerzését, vagy legalább be kell nyújtania a tanú erre vonatkozó, hitelesített nyilatkozatát. Mivel a letartóztatás tárgyában döntő bíró a szabad bizonyítás elve alapján dönt, a megalapozott gyanú ellen a bizonyítékértékelés alapvető hiányosságaira utalni lehet (pl.: nem alapozza meg az, hogy a gyanúsított megtagadta a vallomást, ha a tanú azt állítja, hogy felismerte a gyanúsítottat, akkor hivatkozni lehet a felismerésre bemutatás szabálytalanságára). Ezen túlmenően a megalapozott gyanú cáfolatára felhozhatók problematikus bizonyítékértékelési helyzetek is (pl.: másik személy ugyanolyan valószínűséggel szóba jöhet elkövetőként, a lehallgatás során említett becenevet más személy is használja, a terhelő tanú a vallomását többször is megváltoztatta, a megalapozott gyanú kizárólag a tárgyaláson ki nem hallgatható személy vallomásán alapul, az egyetlen terhelő tanúnak motívuma van a terhelő vallomás tételére, a megalapozott gyanú túlnyomó részben olyan tanú vallomásán alapul, akinek a szavahihetőség csak korlátozott).¹⁹

Jóllehet Németországban a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság határozza meg a jogalkalmazás alapelveit, nagy számban állnak rendelkezésre alsóbb szintű bíróságok határozatai is, amelyek lényege a döntés idején rendelkezésre álló bizonyítékok összevetése. Így például az egyik, másodfokon eljáró tartományi bíróság szerint azért hiányzott a gyanúsított terhére rótt bűncselekményhez kapcsolódóan a megalapozott gyanú, mert alapvetően egyetlen tanú vallomására alapították, míg „egyéb bizonyítékok, amelyekkel a tanú adatainak helyessége alátámaszthatók lennének, a nyomozás jelenlegi állásában nem állnak rendelkezésre. ... A terhelő tanú vallomásának más bizonyítékokkal összevetése indokolt, mert nem zárható ki, hogy a tanú a gyanúsítottat indokolatlanul terheli, ugyanis büntetőeljárás van ellene folyamatban és a szándéka irányulhat a vele szemben kiszabásra kerülő büntetés enyhítésének elérésére.”²⁰

Egy másik tartományi bíróság a helyi bíróság által elrendelt letartóztatást megszüntette és kifejtette: a tárgyalási szakaszban elrendelt letartóztatási parancsnak is tartalmaznia kell azokat a tényeket, amelyekből a letartóztatás oka adódik; a törvényi hivatkozás önmagában nem adja meg a letartóztatás okával szembeni célirányos védekezés lehetőségét.²¹

A bíróságok számtalan esetben hangsúlyozzák a letartóztatást megalapozó okok teljeskörű feltárásának és rögzítésének szükségességét. Az egyik ügyben a helyi bíróság csupán annyit állapított meg, hogy a terhelt „megalapozottan gyanúsítható a helyszínen nyert adatok és a rendőrség további nyomozati eredményei alapján”. A tartományi legfelsőbb bíróság szerint ez az indoklás nem felelt meg az irányadó követelményeknek: nem hozott fel az esetre vonatkozó konkrétumokat, csupán általános jellegű fordulatokat tartalmazott, a terheltet a legkevésbé sem tájékoztatta és nem adta meg neki a megalapozott gyanúval szembeni védekezés

¹⁹ Reinhold Schlothauer, Hans-Joachim Weider, Frank Nobis: *Untersuchungshaft mit Erläuterungen zu den UVollzG der Länder*, 5. kiadás, Heidelberg, C.F.Müller, 2016, 204–209. o.

²⁰ Hamburgi Tartományi Bíróság 625 Qs 19/93, StV 1994, 317. o.

²¹ Zweibrückeni Tartományi Bíróság Qs 20/09, NJW 2009, 1828–1829. o.

lehetőségét. Ezt az indokolási hiányosságot a korábban eljárt tartományi bíróságnak is észlelnie kellett volna, és neki kellett volna foglalkoznia a feltárandó okokkal; csak így lehetett volna következtetni a megalapozott gyanúra és lehetett volna állást foglalni a védő érvelésével szemben. E hiányosságokat azzal pótolta, hogy saját maga értékelte a bizonyítás állást, úgymint: a terhelt elismerte, hogy a tetthelyen tartózkodott, a lakásában fellelt pólón megtalálták a sértett véré, továbbá név szerint megjelölte a tanúkat, akik a pólót a terheltnek rendelték, figyelembe vette a nyomszakértői vélemény megállapításait és azt, hogy a terheltnek volt motívuma az elkövetéshez, valamint kifejtette, hogy a terhelt védekezését milyen tények cáfolják.²²

Az ilyen jellegű indokolásra vonatkozó kötelezettség az alkotmánybíróság gyakorlatában már az 1990-es évek közepén megjelent, amikor előírányozta²³ a letartóztatásokhoz kapcsolódóan a részletes indokolási kötelezettséget, az általános fogalmak mellőzését, azt, hogy a terheltnek legalább szóban tudomására kell hozni a hatékony védelemhez szükséges azon adatokat és körülményeket, amelyeket a hatóságok a letartóztatáshoz kapcsolódóan felhasználnak: ez adódik a bírói meghallgatásra és a fair eljárásra vonatkozó igényből. Ha ezt különösen veszélyeztetett érdekek miatt biztosítani nem lehet, akkor az egyébként szóba jöhető adatokat és körülményeket a terhelt ellen fel sem lehet használni.²⁴

Az egyik esetben az alkotmánybíróság megállapította a másodfokú döntés alkotmányellenességét, megsemmisítette és új döntés hozatalát rendelte el.²⁵ Indokai szerint az indítványozó hatékony jogvédelemre vonatkozó alkotmányos joga sérült, amikor a jogorvoslatra eljáró bíróság a döntést részben mellőzte amiatt, hogy a gyanúsított már nem állt kényszerintézkedés alatt. A személyi szabadság jelentős sérelme miatt a megállapítási érdek ugyanis abban az esetben is fennáll, ha a letartóztatást időközben megszüntették, sőt a megszüntetés a megállapításhoz fűződő azon többletadat, hogy a letartóztatás jogellenes volt. A másodfokú bíróság abból indult ki, hogy nem állt fenn a bünszervezetben részvétel megalapozott gyanúja, de annak rögzítése nélkül, hogy a megalapozott gyanú hiányának megállapítása melyik időtartamra vonatkozik.

2.5. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának álláspontja Németországot érintő ügyben. Az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) a 2001. február 13-án meghozott ítéletében elítélte Németországot.²⁶ Megállapítása szerint a letartóztatási parancs ellen bejelentett jogorvoslatot elbíráló bíróságnak nem csupán azt kell vizsgálnia, hogy betartották-e a belső eljárási szabályokat, hanem azt is, hogy a letartóztatás kielégítő gyanún alapul-e. Kifejtette azt is, hogy az

²² Hammi Tartományi Legfelsőbb Bíróság 2 Ws 335/02, NSTZ-RR 2002, 335. o. Ezzel ellentétes álláspont arra, hogy a letartóztatási parancs ilyen nagy mérvű hiányosságát a jogorvoslatra eljáró bíróság nem pótolhatja: 38. lábjegyzet.

²³ 2 BvR 777/94, NJW 1994, 3219–3221. o.

²⁴ Löwe – Rosenberg (kiadók): *Die Strafprozeßordnung und das Gerichtsverfassungsgesetz: Großkommentar*, 11. kötet, EMRK; IPBPR, 26. kiadás, Berlin/Boston, Walter De Gruyter, 2012, 309. o. (szerző: Robert Esser).

²⁵ 2 BvR 2233/04, BVerfGK 6, 303. o.

²⁶ 24479/94, Lietzow contra Németországot, <https://www.hrr-strafrecht.de/hrr/egmr/94/24479-94.php3>

eljárásnak kontradiktóriusnak kell lennie és a fegyverek egyenlőségének elvét folyamatosan biztosítani kell. A terhelt aligha van abban a helyzetben, hogy a tényállás helyességét a jogorvoslatot elbíráló bíróság számára hatékonyan megrendítse abban az esetben, ha a megalapozó bizonyítékokat nem hozzák tudomására, és ezért lehetőséget kell neki adni arra, hogy a vallomásokot és az egyéb bizonyítékokat megismerje. Sérelemzte, hogy a letartóztatási döntés csupán utalt két terhelő személy vallomására „a folyamatban lévő nyomozás eredményeivel együtt”, a bizonyítási eszközök pontosabb tartalmára azonban nem tért ki. Ezzel a vádlottnak és a védőnek nem volt lehetősége a bírósági érvelés hatékony támadására, különösen arra, hogy a terhelő személyek szavahihetőségét és vallomásaik következetességét kétségbe vonják. A hatékony védekezés előfeltétele, hogy a vallomásokot és más bizonyítási eszközöket a terhelt és a védő tudomására hozzák.

Az ítélet meghozatala után a jogirodalom a mellett érvelt, hogy az ügyirat megismerésének joga nem mentesíti a hatóságot az indokolási kötelezettség alól, sőt egyértelmű lett: alkotmányos igény van a jogorvoslattal megtámadott döntések részletes indokolására abból a célból, hogy az érintett a későbbi védekezési stratégiáját orientálni tudja, illetve a jogorvoslatot elbíráló bíróság megalapozottan tudjon dönteni. Jóllehet az ítélet kifejezetten nem foglalkozik az egyes bizonyítási eszközök értékelésének kérdésével, az iratbetekintés korlátozásához kapcsolódó megállapításaiból levezethető: egy valóban kontradiktórius, fegyverek egyenlőségének elvén alapuló, letartóztatás okait vizsgáló eljárásban követelmény a terhelt azon helyzetbe hozatala, hogy a bírósági döntést hatékonyan megtámadhassa.²⁷

2.6. A nyomozási bíró végzése. A nyomozási bíró elutasította az ügyésznek a letartóztatás elrendelésére irányuló indítványát azzal az indokkal, hogy hiányoznak a tényszerű kiindulópontok a gyanúsítottak terrorszervezet legalább eshetőleges szándékkal történő támogatására. A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság a végzést megváltoztatta, és elrendelte a letartóztatást.²⁸ Kifejtette: a gyanúsított megalapozottan gyanúsítható hét rendbeli csalással, mert társaival 2004 nyarán megállapodtak abban, hogy életbiztosítási társaságok sérelmére csalási cselekményeket fognak elkövetni. A valós szándékuk csupán három havi díjfizetésre irányult, és legkésőbb ezután az egyik társa Egyiptomban közlekedési balesetet akart színlelni és vesztegetéssel akart halotti bizonyítványt szerezni, amelynek bemutatásával a gyanúsított a biztosító társaságokat kifizetésére akarta indítani. A megalapozott gyanú adódik különösen a telefonos kapcsolat és a lakótér felügyeletéből. A részleteket érintően a megtámadott végzésre utalt vissza és megindokolta, hogy a gyanúsított miért gyanúsítható megalapozottan hét rendbeli csalással, valamint kifejtette, hogy elítélése esetén a szökését megalapozó mértékű büntetéssel kell számolnia. Nem látta azonban megállapíthatónak a megalapozott

²⁷ Eberhard Kempf: Die Rechtssprechung des EGMR zum Akteneinsichtsrecht, in: *Festschrift für Peter Rieß zum 70. Geburtstag am 4. Juni 2002* (szerk.: Ernst Walter Hanack és mások), Berlin, Walter de Gruyter, 2002, 217–222. o.

²⁸ StB 3/05, <http://juris.bundesgerichtshof.de>

gyanút arra, hogy tudott arról, vagy legalább lehetségesnek tartotta: a családi cselekményekkel megszerzett pénz az Al Qaida terrorszervezethez jutna és ezzel a szándéka kiterjedne terrorszervezet támogatására, mert az eddig beszerzett bizonyítékok a támogatási szándék legalább eshetőlegességét bizonyos fokig megalapozzák, de további kapcsolódási pontok nélkül nem alkalmasak a terhelt szándékára vonatkozó következtetés levonására.

Egy másik nyomozás során a nyomozási bíróként eljáró Szövetségi Legfelsőbb Bíróság a hat hónapon túli felülvizsgálat keretében meghozott, a gyanúsított letartóztatását fenntartó végzésében²⁹ részletes tényállást állapított meg, amelyben kitért a Ruandában honos népcsoportok konfliktusaira, a polgárháborúra, a szomszédos Uganda beavatkozására, az ország elnöke repülőgépeének lelövésére, a tuzsik tömeges lemészárlására. Bemutatta a Ruandában történő hatalomátvétel céljából megalakított FDLR felépítését, céljait, kitért arra, hogy melyik, halálos áldozatokkal járó támadások tulajdoníthatók neki, pontosan megjelölte az elkövetések helyét, idejét, módját. Ezután részletezte a gyanúsított életútját, így azt is, ahogyan az FDLR vezetője lett. Szervezetének tagjai a szexuális erőszaktól, a fosztogatástól, az emberrablástól és a gyilkosságtól sem riadtak vissza, a korlátlan hatalmánál fogva lehetősége volt a civil lakosság elleni támadások megakadályozására. A megalapozott gyanú adódik a tanúk vallomásaiból, a telekommunikációs adatokból, amelyek részleteit érintően utalt a letartóztatást elrendelő végzés tartalmára, de felhívta a gyanúsított egyik TV-interjújában tett nyilatkozatát is és arra jutott, hogy az eddig feltárt bizonyítékok a szükséges átmeneti értékelés során annak nagy valószínűségét adják, hogy elkövette a terhére rótt bűncselekményeket. Ezt követően tanúk vallomásait emelte ki, részletezve, hogy azok melyik bűncselekmény elkövetését támasztják alá, de behatóan elemezte az irányadó törvényi tényállás elemeit is.

Egy hasonló végzésében³⁰ a letartóztatást szintén fenntartotta, részletesen bemutatta az Iszlám Állam terrorszervezet történetét, célját, tevékenységét, megnevezte a vezetőit, példákat említett emberiség elleni bűncselekmények elkövetésére, felvázolta a szíriai polgárháború lényegét, tényszerűen rögzítette, hogy a gyanúsítottak miként vettek részt terrorszervezetek működésében.

2.7. A perbíróság végzése a vádemelés és az elsőfokú ítélet meghozatala között. A bíróság elutasította a tárgyaláson előterjesztett, letartóztatás megszüntetésére irányuló indítványt. Erre a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság azt fejtette ki³¹, hogy a megalapozott gyanú megítélése a perbíróság feladata, mert a bizonyításról a jogorvoslatra eljáró bíróságnak nincs közvetlen ismerete, és ezért azt abba a helyzetbe kell hozni, hogy a fellebbezéshez kapcsolódó döntést megfelelően képviselhető alapon hozza meg. Ugyanakkor nem kell valamennyi megvizsgált bizonyítékot átfogó ábrázolásnak és értékelésnek alávetnie, mert annak az ítéleti indokokban kell szerepelnie. A letartóztatás megszüntetésére irányuló indítvány nem vezet egy, a megalapozott gyanú vizsgálatán túlmenő

²⁹ AK 3/10, <http://juris.bundesgerichtshof.de>

³⁰ AK 63–65/16, <http://juris.bundesgerichtshof.de>

³¹ StB 1/15, <http://juris.bundesgerichtshof.de>

közbenső eljáráshoz, amelyben a perbíróságnak a foganatosított bizonyítás eredményéről számot kellene adnia. Az elsőfokú bíróság megfelelő konkrétsággal számot adott arról, hogy a főtárgyaláson eddig foganatosított bizonyítás nem teszi kétségessé a kilenc rendbeli, bűnsegédként elkövetett emberölés megalapozott gyanúját. Az ismétlések elkerülése végett a korábbi határozatokra utalt vissza.

Egy ugyanilyen jogorvoslatra meghozott határozatában³² mindenképp előtt visszautalt dátum és ügyszám megjelölésével arra az öt határozatra, amelyekben döntöttek a letartóztatásról. Kifejtette, hogy a korábbi döntésekben részletezett megalapozott gyanút – ahogy az elsőfokú bíróság helyesen felvázolta – megerősítették a vádlott társak időközben tett részbeni beismerő vallomásai, és az, hogy ezek a társak a terhelő tanú vallomását immár részben alátámasztották, megerősíti a tanú szavahihetőségét nem csupán a megegyező területeken, hanem azokon túl is; ellenkező megközelítésben, egyedül az a körülmény, hogy ezek a vádlott társak részben tartják magukat a tagadó védekezésükhöz, önmagában nem bizonyítéka annak, hogy a tanú vallomása nem hihető. A perbíróság bizonyítékértékelési feladata lesz e tanú vallomásának kritikus vizsgálata azon meggyőződés nyerése céljából, miszerint a vád helytálló-e.

A perbíróság a 3.066 rendbeli, bűnrészesként elkövetett emberölés miatti ügyben a tárgyaláson megszüntette a letartóztatást azzal az indokkal, hogy már nem áll fenn a megalapozott gyanú. A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint³³ csupán az a bíróság, amely előtt a bizonyítás történik, van abban a helyzetben, hogy annak eredményeit saját nézetéből megállapítsa és értékelje azon az alapon, miszerint a megalapozott gyanú az aktuális eljárási szakaszban még fennáll-e. A másodfokú bíróság ezzel szemben nem rendelkezik a bizonyítás felvételéről saját, közvetlen ismeretekkel. Ha az eljáró bíróság megállapítja ebben az eljárásjogi helyzetben a megalapozott gyanú hiányát és ezért előre látható, hogy nemsokára a letartóztatást egyébként is meg kellene szüntetni, a jogorvoslatra eljáró bíróság a megalapozott gyanú megítélésébe csak akkor avatkozhat be és saját, eltérő nézettel akkor helyettesítheti, ha a perbírói döntés egyértelműen hibás. Az elsőfokú bíróság számot adott a döntésének okairól, közölte, hogy a bizonyítás a végéhez közeledik és helyesen értékelte a nyomozó hatóság „hatósági szakvéleményének” korlátozott bizonyító erejét, ugyanis nem helytelen, hogy a felvilágosítást adó személy által közölt adatoknak bizonyító erőt nem tulajdonít, mert azok önálló vizsgálata nem lehetséges. A jogorvoslatra eljáró bíróságnak nincs lehetősége az eddigi bizonyítás eredményét értékelni, vagy ellene bizonyítást foganatosítani. Az ügyész fellebbezésében felhívott, időközben kihallgatott tanúnak a másodfokú bíróság számára ismeretlen vallomására hivatkozás irreleváns.

Egy másik ügyben ugyanez a bíróság a letartóztatást fenntartó végzésében³⁴ részletesen felvázolta az Al Qaida terrorszervezet történetét (megalakulása, céljai, vezetői, működése, felépítése), tényszerűen állapította meg, hogy a vádlott csatlakozás céljából utazott az afgán-pakisztán határterületre, kiképzésben vett részt, kivel vette fel a kapcsolatot, hogyan és milyen céllal utazott vissza Európába,

³² StB 10/02, <http://juris.bundesgerichtshof.de>

³³ StB 21/03, <http://juris.bundesgerichtshof.de>

³⁴ AK 22 und 23/11, <http://juris.bundesgerichtshof.de>

mit hozott magával, mennyi pénz volt nála. Az ítéletszerű tényállás rögzítése után megállapította, hogy a megalapozott gyanú adódik a tőle lefoglalt adathordozón talált adatokból, két tanú vallomásaiból, míg a részletekhez kapcsolódóan visszautalt a nyomozási bíró végzéseiben és a vádiratban írtakra és rögzítette: ennek megfelelően megvan annak a nagy valószínűsége, hogy a vádlott elkövette a terrorista szervezetben részvételt.

2.8. A perbíróság végzése az elsőfokú ítélet meghozatala után. A bíróság a vádlottat 3.066 rendbeli, bűnsegédként elkövetett emberölés és terrorista szervezetben részvétel miatt ítélte el, majd a letartóztatását fenntartotta. A másodfokú bíróság szerint³⁵ a vádlott elítélése esetén a letartóztatás tárgyában hozott döntésben szükségtelen a megalapozott gyanú külön részletes vizsgálata és indokolása, mert azt az elítélés elegendően alátámasztja. Ha az elsőfokú döntés meghozatala után új bizonyítékok merülnek fel, azok értékelése a jogorvoslat irányától függ. Teljes terjedelmű fellebbezés (*Berufung*) esetén az új bizonyítási eszközt szembe kell állítani az elítélést megalapozó bizonyítékokkal, amelyek átfogó értékelésével kell döntenie másodfokon a letartóztatásról. Ha azonban a jogorvoslat tárgya csupán a jogi norma helytelen alkalmazása (*Revision*), akkor az új bizonyítéknak csak korlátozott jelentősége van és a cselekményi gyanú új értékelése ebben a helyzetben kizárólag akkor jöhet szóba, ha valószínűsíthető az erre alapozott perújítási indítvány sikere.

Az előbbi ítélet hatályon kívül helyezése után az eljárást megismétlő bíróság a letartóztatásra vonatkozó döntésében csak a terrorista szervezetben részvétel gyanúját állapította meg és a vádlott letartóztatását megszüntette, de később hét év szabadságvesztésre ítélte és a letartóztatását ismét elrendelte. Az utóbbihoz kapcsolódó másodfokú döntés szerint³⁶ a vádlott terhére megállapítható a terrorista szervezetben részvétel megalapozott gyanúja, mert az elsőfokú bíróság bűnösnek mondta ki, tehát a bűnösségéről meggyőződött és az elítélés által – általában – megfelelően alátámasztott a megalapozott gyanú anélkül, hogy az erre vonatkozó döntést különös vizsgálatnak és érvelésnek kellene alávetni.

Nem csak a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság, hanem a többi másodfokú bíróság is azt fejt ki, hogy a perbíróság van elsősorban abban a helyzetben, hogy a megalapozott gyanút megállapítsa, amit a jogorvoslat tárgyában döntő bíróság csak korlátozott terjedelemben tud megítélni. Az elsőfokon történt elítélés általában önmagában alátámasztja a megalapozott gyanút. Az elsőfokú ítélet meghozatala után a letartóztatási parancsban megkívánható a legalább nagyvonalú bizonyítékértékelés, amikor már nem jöhet szóba az ítélet meghozatala előtti bizonyítékértékelésre alapított kizárási indítvány. Az értékelésnek azonban nem kell az ítéletekkel szemben támasztott követelményeknek megfelelnie. Ha az ítélet írásba foglalása már megtörtént, vizsgálandó, hogy az a megalapozott gyanú ellen vagy mellett szóló körülményeknek megfelelő, képviselhető értékelésen nyugszik-e. Ha az ítéletet még nem foglalták írásba, akkor a letartóztatási parancsot úgy kell megindokolni, hogy az ellene bejelentett jogorvoslatot a másodfokú bíróság abból

³⁵ StB 20/03, <http://juris.bundesgerichtshof.de>

³⁶ StB 15/05, <http://juris.bundesgerichtshof.de>

kiindulva el tudja bírálni.³⁷

Az elsőfokú ítélet kihirdetése után a letartóztatás tárgyában történő döntéskor a bíróság abban a könnyített helyzetben van, hogy visszautalhat az ítélet indokaira, de az indokolás ekkor sem mellőzhető. Az egyik elsőfokú bíróság végzése szerint „a letartóztatási parancs meghozatala a Be. 112. §-a alapján történt. A megalapozott gyanú adódik az előbb kihirdetett ítéletből. A letartóztatás oka a Be. 112. § (2) bekezdés második pontján alapul”. A jogorvoslatra eljáró bíróság ezt a végzést azzal az indokolással helyezte hatályon kívül, hogy az ítélet kihirdetését követően meghozott, a tárgyalási jegyzőkönyvbe foglalt letartóztatási parancsnak is tartalmaznia kell a Be. 114. §-a szerinti formai követelményeket, és ezért ha nem tartalmazza a letartóztatásra vonatkozó döntést, a cselekmény megjelölését, a bűncselekmény törvényi ismérveit, az alkalmazott előírásokat, és azon tények megjelölését, amelyekből adódik a cselekményi gyanú és a letartóztatás oka, akkor ezeket a hiányosságokat a jogorvoslatra eljáró bíróság nem pótolhatja, hanem a végzést hatályon kívül kell helyezni.³⁸

2.9. A magyar és német büntetőeljárás megalapozott gyanút érintő összehasonlítása. Mind a magyar, mind a német büntetőeljárás ismeri a letartóztatást, amelynek elrendeléséhez, fenntartásához, indokoltságának felülvizsgálatához, a megszüntetésére irányuló indítvány elbírálásához kapcsolódó előírásaik hasonlóak. Az erre vonatkozó feladatokat a vádemelés előtt a nyomozási bíró, azután a perbíró hatáskörébe utalják.

A német Be. 114. § (2) bekezdés 2. pontja szerint a letartóztatási parancsban fel kell tüntetni a cselekményt, amellyel a terhelt megalapozottan gyanúsítható, az elkövetés helyét és idejét, a bűncselekmény törvényi ismérveit, míg a 267. § (1) bekezdése szerint a vádlott elítélése esetén az ítélet indokolásának meg kell adnia a bizonyítottnak tekintett tényeket, amelyekben a bűncselekmény törvényi ismérvei megtalálhatók. A két rendelkezés összevetéséből – különösen a „bűncselekmény törvényi ismérvei” használatából – az következik, hogy mindkét esetben a vizsgálandó cselekményhez kapcsolódó tényeket kell megállapítani: ezeknek a letartóztatási parancs esetében a megalapozott gyanúhoz kell kapcsolódniuk, tehát ekkor a törvény nem kívánja meg az ítéleti mélységű rögzítést.

Jóllehet a német Be. kizárólag a tárgyalási szakaszhoz kapcsolódóan – és csupán egyetlen helyen – használja a *bizonyítékértékelés* (*Beweiswürdigung*) fogalmát³⁹, a joggyakorlat számára készített munkák a letartóztatáshoz kapcsolódóan ugyanezt, vagy hasonló kifejezéseket használnak⁴⁰. Ezzel szemben a magyar jogalkalmazási gyakorlat ezeket a kifejezéseket a letartóztatáshoz kapcsolódóan legfeljebb abban az értelemben használja, hogy nincs rájuk lehetőség.

³⁷ Hammi Tartományi Legfelsőbb Bíróság 3 Ws 220/08, NStZ 2008, 649. o.; Brandenburgi Tartományi Legfelsőbb Bíróság 2 Ws 152/00, StV 2000, 505. o.

³⁸ Oldenburgi Tartományi Legfelsőbb Bíróság 1 Ws 233/06, StV 2006, 535. o. A jogorvoslatra eljáró bíróság indokolási kötelezettségéhez kapcsolódó ellentétes álláspontra lásd: 22. lábjegyzet.

³⁹ „261. § (A szabad bírói bizonyítékértékelés alapelve) A bizonyítás eredményéről a bíróság a szabad, tárgyaláson nyert meggyőződése alapján dönt.”

⁴⁰ Hasonlóként leginkább: *Freibeweis*, amely: *szabad bizonyítás*.

3. Ausztria

Ausztria *büntetőeljárás törvénye*⁴¹ szerint annak őrizete (*Festnahme*) rendelhető el, aki büntetendő cselekmény elkövetésével gyanúsítható és valamely különös ok fennáll (170. §), míg letartóztatás (*Untersuchungshaft*) elrendelése és fenntartása akkor történhet, ha a terhelt egy meghatározott bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható, terhére valamely különös ok fennáll és a bíróság meghallgatta (173. §). Az őrizetbe vett terheltet a bíróságnak haladéktalanul meg kell hallgatnia a letartóztatás okaihoz kapcsolódóan; a döntés előtt azonnali nyomozati cselekményeket foganatosíthat vagy a rendőrséggel foganatosíthatat. A határozatának tartalmaznia kell a büntetendő cselekményt, amelynek elkövetésével a terhelt megalapozottan gyanúsítható, az elkövetés helyét, idejét és körülményeit, törvény szerinti megjelölését, meghatározott tényeket, amelyekből a megalapozott cselekményi gyanú és a letartóztatási ok adódik (174. §). A letartóztatás tartamának lejártá előtt, vagy ha a terhelt a megszüntetését indítványozza és azt az ügyészség ellenzi, továbbá ha a bíróságnak kételye van a letartóztatás fenntartása iránt, a bíróság meghallgatást tart. Hivatalból vagy indítványra tanúkat hallgathat ki vagy más bizonyítást vehet fel, ha a letartóztatás okainak megítéléséhez szükséges (176. §). A vádemelést követően meghallgatást csak akkor kell tartani, ha a vádlott a letartóztatás megszüntetését indítványozza és az indítványról a befejező tárgyaláson késedelem nélkül nem lehet döntenie [175. § (5) bek.]. A letartóztatást meg kell szüntetni, ha előfeltételei már nem állnak fenn (177. §).

A jogirodalom szerint akkor állapítható meg a megalapozott gyanú, ha nagy valószínűséggel lehet arra következtetni, hogy a terhelt elkövette a büntetendő cselekményt, és ez a nagy valószínűség konkrét tényeken alapul; követelmény a tényállás megfelelő – pontos – leírása, bizonyítékokkal való alátámasztása és az ennek alapján megállapítható bűncselekmény jogi minősítése.⁴² A jogalkalmazás számára kiadott munkák is ugyanezekre a szempontokra helyezik a hangsúlyt.⁴³

A személyt megillető szabadságjogok kiemelt helyzete jut kifejezésre abban, hogy védelmükre külön, alkotmányjelentőségű törvényt hoztak (*szövetségi alkotmánytörvény a személyi szabadságok védelméről*)⁴⁴, míg a hatékony érvényesítésüket is külön törvény szavatolja (*alapjogsérelemi panasz törvény*)⁴⁵. Utóbbi szerint a személyi szabadságra vonatkozó alapjog büntetőbíróság döntése

⁴¹ *Strafprozeßordnung* (StPO)

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002326>

⁴² A problematika 2008. évre vonatkozó, de lényegében máig változatlanul érvényes összefoglaló bemutatása: Kurt Kirchbacher: *Das neue Haftrecht. Fahndung und Festnahme*, Österreichische Juristen-Zeitung 2008/6.

⁴³ Például: Rainer J. Nimmervoll: *Haftrecht Freiheitsentzug im Strafverfahren*, 3. kiadás, Wien, LexisNexis, 2018, 110–113. o.

⁴⁴ *Bundesverfassungsgesetz vom 29. November 1988 über den Schutz der persönlichen Freiheit*, <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000950>

⁴⁵ *Grundrechtsbeschwerde-Gesetz*, <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001156>

által történt megsértése esetén az érintettet a rendes jogorvoslati lehetőségek kimerítése után megilleti az alapjogsérelemi panasz a Legfelsőbb Bírósághoz; ez a jog különösen akkor megsértett, ha az előfeltételeket, mint a cselekményi gyanút vagy a letartóztatás különös okait helytelenül ítélték meg; a Legfelsőbb Bíróság a legfőbb ügyész meghallgatása után dönt nem nyilvános ülésen, három bíróból álló tanácsban; meg kell állapítania, hogy az alapjogot megsértették-e és szükség esetén a megtámadott döntést hatályon kívül kell helyeznie.

Az alapjogsérelemi panaszra eljáró Legfelsőbb Bíróság szerint⁴⁶ a bíróságnak a megalapozott gyanút érintően rögzítenie kell a tényálláshoz kapcsolódó tényeket, amelyek lehetővé teszik annak megítélését, hogy azok büntetendő cselekmény elkövetésének megállapítását megalapozzák-e, de ennek ellenére a másodfokú bíróság kizárólag annak megállapítására szorítkozott, hogy az elsőfokú bíróság a szubjektív oldal fennállására megfelelően következtetett az elkövetés külső jegyeiből. Ezzel összefüggésben különösen arra utalt, hogy több, az irányadó mennyiségi határt önmagában meg nem haladó kábítószer részmennyiségek kizárólag akkor vonhatók össze, ha a terhelt akarata az állandó elkövetést és az egész mennyiségre vonatkozó elkövetési szándékot eleve magába foglalta, de az ehhez kapcsolódó adatokat az elsőfokú határozatból sem lehetett kivenni és emiatt a szubjektív oldalhoz fűződően megállapította a megalapozott gyanú hiányát.

Egy további ügyben kifejtett álláspontja szerint⁴⁷ a megalapozott gyanú a valószínűség azon magasabb foka, hogy a terhelt a terhére rótt bűncselekményt elkövette. A gyanú tényeken alapuló következtetés eredménye, fennáll, ha kielégítő ténybeli kiinduló pontok alapozzák meg bizonyos körülmények fennállásának nagy valószínűségét. A gyanú több a merő vélekedésnél, nem más, mint tények ismerete, amelyekből az általános élettapasztalat szerint bűncselekmény elkövetésére lehet következtetni. A terheltet 1,75 gramm speed és 1,86 gramm kokain birtokában fogták el azt követően, hogy 250 gramm speed és 60-80 gramm kokain szállítására tett ígéretet. A nyomozók vélekedése szerint az ígért kábítószer valószínűleg az egyik társánál tárolta, aki azonban annak birtoklását tagadja. Helytelen, hogy a másodfokú bíróság az álláspontját a nyomozók azon vélekedésére alapította, miszerint „teljesen valószínű”, a „más helyen történő tárolás lehetősége is felmerül”, mert nem tudott e vélekedést alátámasztó tényeket felhozni és ilyenek az ügyiratból sem vehetők ki.

A másodfokú bíróság egy másik ügyben kifejtett érvelése szerint a terhelt megalapozottan gyanúsítható azzal, hogy Törökországban emberölés elkövetésében vett részt, amit az Interpol jelentése, a török főügyész kiadatási megkeresése és a török elsőfokú bíróság letartóztatási parancsa támasztottak alá. A Legfelsőbb Bíróság ezzel ellentétes indokai⁴⁸ szerint a megalapozott gyanú melletti állásfoglalás előfeltételezi annak nagy valószínűségét, hogy a terhelt a terhére rótt bűncselekményt elkövette. Ez a fokozott gyanúhelyzet nem állapítható meg az ügyirat alapján, az ugyanis csupán megemlíti az elkövetés név szerint nem ismert tanúját, aki az elkövetőt fényképen állítólag felismerte. Az állítólagos tanú

⁴⁶ 130s19/13p, <https://www.ris.bka.gv.at>

⁴⁷ 110s54/97, <https://www.ris.bka.gv.at>

⁴⁸ 120s12/07t, <https://www.ris.bka.gv.at>

vallomásának pontos tartalma, a neki bemutatott fényképek eredete, különösen azok minősége az ügyirat alapján nem állapíthatók meg és további, a tagadó terheltet terhelő bizonyítási eszközök sem állnak rendelkezésre. Az említett tanú terhelő vallomása nem alkalmas a letartóztatás elrendeléséhez szükséges megalapozott gyanú alátámasztására.

A pénzmosás és lopás bűncselekmények miatt indult ügyben a Legfelsőbb Bíróság egyetértett⁴⁹ a terheltnek a megalapozott gyanú hiányára alapított érveivel. Rögzítette, hogy nem állapíthatók meg kielégítő kiinduló pontok a terhelt kábítószer értékesítéséhez kapcsolódó tevékenységére, a másodfokú bíróság leginkább a védekezésének cáfolatára és a terhelt momentumok kiemelésére szorítkozott. Ugyanakkor az utóbbiak kizárólag annak (megalapozott) feltételezéséhez elegendők, hogy a társtettes kábítószer értékesítéséből származó pénzt őrzött meg egy táskában, de sem az elsőfokú, sem a másodfokú bíróság nem hozott fel indokokat, amelyek nagy fokban támasztják alá annak valószínűségét, hogy a terhelt kokaint hozott forgalomba és ilyenek az ügyirat alapján sem tárhatók fel. A megalapozott gyanú fennállásához kizárólag feltételezések nem elegendők és a pénzmosáshoz kapcsolódó megalapozott gyanúval a másodfokú bíróság kifejezetten nem is foglalkozott.

Ausztria Legfelsőbb Bírósága mindegyik ismertett esetben a megalapozott gyanú hiánya miatt állapította meg a terhelt személyi szabadságjoga megsértését, a korábban eljáró bíróságokat felhívta a jogi felfogásának megfelelő jogállapot haladéktalan helyreállítására, ami a terhelt szabadlábra helyezését jelentette, sőt az egyik esetben⁵⁰ arra tekintet nélkül, hogy a letartóztatást időközben jogorvoslat bejelentése nélkül meghosszabbították. Jelzésértékű, hogy a példák csupán elenyésző részét képezik a hasonló döntéseknek.

4. Svájc

A svájci *büntetőeljárási törvény*⁵¹ 212. cikkelye szerint a terhelt személy kizárólag e törvény rendelkezései alapján vonható szabadságelvonó intézkedés alá, amelyet meg kell szüntetni, ha előfeltételei már nem állnak fenn és nem tarthat tovább a várható szabadságvesztés tartamánál. A 220. cikkely megkülönbözteti a vádirat elsőfokú bírósághoz érkezéséig tartó vizsgálati fogságot (*Untersuchungshaft*) és az azt követően az ítélet jogerőre emelkedéséig tartó biztonsági fogságot (*Sicherheitshaft*). Mindkettő tárgyában a kényszerintézkedési bíróság (*Zwangsmassnahmengericht*) dönt, a biztonsági fogsághoz kapcsolódóan azzal, hogy ha a vádemelés után merül fel az elrendelés szükségessége, akkor a perbíróság indítványozza nála az elrendelést. A perbíróság a szabadlábra helyezési indítványnak helyt adhat, de ha ezt nem teszi meg, az indítvánnyal a kényszerintézkedési bíróság dönt és a biztonsági fogságot az ügyész egyetértésével hivatalból is megszüntetheti, míg ügyészi egyetértés hiánya esetén a

⁴⁹110s87/99, <https://www.ris.bka.gv.at>

⁵⁰ 48. lábjegyzet.

⁵¹ *Strafprozeßordnung* (StPO), <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/20052319/index.html>

kényszerintézkedési bíróság dönt a megszüntetéséről (225., 229-230. cikkely). Általános előfeltételük az, hogy a terhelt büntett vagy vétség elkövetésével megalapozottan gyanúsítható és valamely különös ok fennáll (221. cikkely). A kényszerintézkedési bíróság meghallgatáson megvizsgálja az azonnal rendelkezésre álló, a cselekményi gyanú és a fogsági okok alátámasztására vagy cáfolatára alkalmas bizonyítékokat (225. cikkely).

Svájc Szövetségi Bíróságának joggyakorlata az, hogy a bíróságok a szabadlábra helyezési indítványok elbírálása során a büntetőjog értelmezésével és alkalmazásával a személyi szabadságra vonatkozó alkotmányos jogot érintik. A jogorvoslatra eljáró bíróság a tényállással – és ezáltal a bizonyítékok értékelésével – kapcsolatos kérdések megítélésébe csak akkor avatkozik be, ha a ténybeli megállapítások önkényesek.⁵² A megalapozott gyanúhoz kapcsolódóan nem kell valamennyi bizonyítékot átfogóan értékelni, hanem azt kell vizsgálni, hogy elegendő konkrét kiindulópont állapítható-e meg a bűncselekmény elkövetésére és a terhelt részvételére és így a megalapozott gyanú képviselhető érvekkel alátámasztható-e. A kényszerintézkedés okainak vizsgálatára irányuló eljárásban elegendő a bizonyítása a konkrét gyanúmomentumoknak, amelyek szerint az inkriminált magatartás nagy valószínűséggel megtörtént, de a megalapozott gyanú fennállására átfogó bizonyítás szükségtelen, ami alól kivételt képez az alibi vizsgálata. A szóban forgó ügyben a jogorvoslatot előterjesztő tévesen értelmezte a „vallomás vallomás ellen” helyzetet, mert az nem szükségszerűen vezet felmentéshez, a vallomások kimerítő értékelése a perbíróság feladata lesz. Nem jogsértő az, hogy a bíróság összegző bizonyítékértékelés keretében a sértett vallomását hihetőbbnek találta, mint a terheltét és így következtetett az elítélés valószínűségére.⁵³

Egy másik ügyben⁵⁴ azt fejtette ki, hogy a fogsági döntés elleni jogorvoslat elbírálásakor a tényállási adatokat – és ezzel a bizonyítékok értékelésével kapcsolatos kérdéseket – kell megítélni, amelynek során a jogorvoslatra eljáró bíróság az elsőfokú döntést csak akkor változtathatja meg, ha a megállapításai önkényesek. A döntéskor elegendő a fontos körülményeket figyelembe venni és nem kell valamennyi felhozott érveléssel foglalkozni. A döntés minél inkább sérti az alapjogokat, annál szigorúbb követelményeket kell állítani indokolásával szemben. A fogsági döntések összegző jellegűek, ennek ellenére az indokolási kötelezettség ezekre is vonatkozik, azonban elegendő a valamely korábbi döntésre visszautalás. A bírónak a várható szabadságvesztés tartamával annál behatóbban kell foglalkoznia, minél nagyobb a túltöltés veszélye, aminek megállapításakor szigorúbb szempontokat kell figyelembe venni, mint annál a kérdésnél, hogy a terhelt megalapozottan gyanúsítható-e az elkövetéssel. A megalapozott gyanú megítélésekor arról van szó, hogy a vizsgáló hatóság ezt a gyanút képviselhető alappal állapítja-e meg, míg a fogság maximálisan megengedett tartamának

⁵² BGE 123 I 268, <http://www.servat.unibe.ch/dfr/c1123268.html>

⁵³ 137 IV 122, http://relevancy.bger.ch/php/clir/http/index.php?lang=de&zoom=&type=show_document&highlight_d_ocid=atf%3A%2F%2F137-IV-122%3Ade

⁵⁴ 1P.216/2000/boh, http://www.servat.unibe.ch/dfr/bger/000427_1P_216-2000.html

számítása során nem csupán egy gyanúról, hanem inkább egy előzetes elítélésről van szó, kiindulva abból, hogy a terheltet szabadságvesztésre valóban el fogják ítélni. Emiatt indokolt, hogy a bíróság a maximális tartam számításakor kizárólag azokat a bűncselekményeket vegye figyelembe, amelyek miatt bizonyossággal határos módon elítélésére fog sor kerülni és a konkrétan várható szabadságvesztés tartamához kapcsolódóan is alapos elemzésre van szükség, ha a végrehajtott fogság a lehetséges szabadságvesztés mértékéhez közelít. A szóban forgó ügyben az elsőfokú bíróságnak prognózist kellett volna felállítania arra, hogy a vádlottat mely bűncselekmények miatt fogják nagy valószínűséggel elítélni, milyen büntetési tétel várható konkrétan és mikor esedékes az elsőfokú ítélet meghozatala, de mivel ezt nem tette meg, a határozatát hatályon kívül helyezte.

Egy hasonló döntésében⁵⁵ megállapította, hogy a megalapozott gyanú kérdéséhez kapcsolódóan kiterjedt bizonyítást foganatosítani nem lehet, mert a bíró nem előlegezheti meg a perbíró döntését, ami alól kivételt képez az alibi bizonyítása és a fogság különös okaira vonatkozó bizonyítás sem eleve kizárt.

A svájci bírósági döntések indokolásával szemben állított követelmények jelentős nemzetközi előzménye az EJEB azon ítélete, amelyben megállapította, hogy a terhelt a bírósági döntéssel szemben csak akkor tud hatékonyan védekezni, ha a nyomozó hatóság rendelkezésére álló tényekről és jogi nézetéről tudomással rendelkezik.⁵⁶

5. Liechtenstein

A liechtensteini *büntetőeljárás törvény*⁵⁷ 127. § (1) bekezdése szerint a vizsgálóbíró⁵⁸ a bűntett vagy vétség terheltjének elővezetését (*Vorführung*) vagy őrizetét (*Festnahme*) rendelheti el, ha hitelt érdemlően gyanúsítható az elkövetéssel; a végzésében az előfeltételek fennállásáról számot kell adnia [128. § (1) bek.]. A vizsgálati fogságot (*Untersuchungshaft*) szintén a vizsgálóbíró rendeli el; a végzésnek tartalmaznia kell a cselekményt, amelynek elkövetésével a terhelt megalapozottan gyanúsítható, az elkövetés helyét, idejét és körülményeit, törvény szerinti megjelölését, a fogsági okot, meghatározott tényeket, amelyekből a megalapozott cselekményi gyanú és a fogsági ok adódik (130. §). A vizsgálati fogságot elrendelni vagy fenntartani az ügyész indítványára és csak akkor lehet, ha a terhelttel szemben a vizsgálatot elrendelték vagy vádat emeltek és egy bizonyos cselekménnyel megalapozottan gyanúsítható, valamint fennáll a törvényben meghatározott fogsági ok (131. §). Idejének lejárta előtt a vizsgálóbíró vezeti a

⁵⁵ BGE 124 I 208, <http://www.servat.unibe.ch/dfr/bge/c1124208.html>

⁵⁶ 9862/82, Sanchez-Reisse contra Svájc <http://www.servat.unibe.ch/dfr/em986282.html>

⁵⁷ *Strafprozeßordnung* (StPO), <https://www.gesetze.li/konso/1988.062>

⁵⁸ A magyar és német *nyomozási bírótól* eltérően Liechtenstein vonatkozásában a *vizsgálóbíró* (*Untersuchungsrichter*) kifejezés használata tudatos, mert a vádemelés előtti vizsgálat vezetése a bíróság feladata, aminek elvégzésére *vizsgálóbírákat* kell kijelölni (Be. 13–14. §). A nyomozással kapcsolatos bírósági feladatokat Ausztriában a törvényszékek látják el [Be. 29. § (1) bek. 2. pont, 31. § (1) bek.], amelyek nagyjából a német és magyar értelemben vett nyomozási bírának felelnek meg, míg Svájcban a kényszerintézkedési bíróság dönt a kényszerintézkedésekről (Be. 18. cikkely).

meghallgatást, amelyen az ügyész előadja a fenntartásra irányuló, indokolt indítványát, amire a terhelt és a védő észrevételt tehetnek. A vizsgálóbíró hivatalból vagy a résztvevők indítványára tanúkat hallgathat ki vagy más bizonyítást vehet fel, ha célszerűnek tartja; a résztvevőket megilleti a kérdés joga (132/A. §). A vizsgálati fogságot meg kell szüntetni, ha előfeltételei már nem állnak fenn [141. § (2) bek.].

A jelenlegi szabályozás 2008. január 1-én lépett hatályba az igazságügyi rendszer korszerűsítésének eredményeként. A kormány előterjesztése szerint az akkori büntetőeljárás szabályok átfogó átdolgozása szükséges a jogrendszer Emberi Jogok Európai Egyezményének és az EJEB joggyakorlatának megfeleltetése céljából. A reform középpontjában állt szigorú határidők bevezetése, a vizsgálati fogsággal kapcsolatos kérdés kontradiktórius vizsgálata és az ebből eredő, másodfokú eljárást érintő eljárási szabályok megalkotása. „Az igényes döntési és indokolási kultúra elősegítése érdekében a vizsgálati fogságot elrendelő végzés tartalmára vonatkozó előírásokat törvényben kell meghatározni. Fontos a tényállás ábrázolása, amely alapján megállapítható tények a megalapozott gyanút és a fogsági okot adják.”⁵⁹

A liechtensteini bíróságok vizsgálati fogságra vonatkozó döntéseire jellemző a rendkívüli részletesség. Kimerítően ismertetik az ügyész, a terhelt és a védő álláspontját, a megelőző bírósági döntéseket, a megalapozott gyanúra a következtetést a rendelkezésre álló adatok, bizonyítékok konkrét megjelöléséből, tartalmuk ismertetéséből, bizonyos esetekben összevetésükből következtetnek. Néha részletes elemzés tárgyává teszik a törvényi tényállási elemeket.⁶⁰

6. Záró gondolatok

A német bíróságok letartóztatással kapcsolatos döntései sokszor tényállásszerűen felvázolják a bűncselekmény elkövetésének folyamatát, szinte tényként kezelik a terhelt általi elkövetését, számba veszik a rendelkezésre álló bizonyítékokat, utalnak a letartóztatással kapcsolatos korábbi határozatokra és néha a vádirat tartalmára, de előfordul az is, hogy elemzik a szóban forgó bűncselekmény törvényi tényállásának elemeit. Ez jellemző az eljárás mind nyomozati, mind bírósági szakaszában. A megalapozott gyanút a büntetőeljárás megindításától a jogerős befejezéséig vizsgálják, hiányának megállapítása az eljárás bármelyik szakaszában maga után vonja a letartóztatás megszüntetését. Eleget tesznek annak a jogirodalomban felvetett követelménynek, miszerint az indokolásuknak érthetőnek és általánosságoktól mentesnek kell lenniük, elő kell segíteniük a védelmi jogosultságok hatékony érvényesülését, kiindulva abból, hogy hatékonyan

⁵⁹ *Reform der Untersuchungshaft*, A 2006/1642–0132 (az idézet: 23. o.), https://www.llv.li/files/srk/pdf-llv-rk-vernehmml_2006_reform_der_untersuchungshaft.pdf

⁶⁰ Pl.: Fürstlicher Oberster Gerichtshof 12 UR. 2013.190, https://www.gerichtsentscheidungen.li/default.aspx?z=k0e0ahzJE60VaJeQ3f6kE0Ei7QQm3UJFOPimOmKmAxc3RaZQmIpfV_SENYEp_OfxVuDLQ2; 13 UR. 2013.173, <https://www.gerichtsentscheidungen.li/default.aspx?z=OoIKyRqfR1KUqV2WexB34KyITr0Az6eMg5xYn1h8vgevDKJ2Y3sVidGwLRNkcEYHtauEKA2>

védekezni kizárólag konkrét tények ellen lehet.⁶¹ Ha az elsőfokú bíróság döntése nem felel meg ezeknek a követelményeknek, akkor a jogorvoslatra eljáró bíróság hatályon kívül helyezi, vagy a hiányosságot saját maga pótolja.

Hasonló szabályozás és jogalkalmazási gyakorlat figyelhető meg a többi német nyelvű országban is. Ausztria alapjogsérelemi panaszra eljáró Legfelsőbb Bírósága számtalan esetben megállapítja a megalapozott gyanú hiányát, a rendelkezésre álló bizonyítékokat rendkívül kritikusan szemléli. Figyelemre méltók a svájci büntetőeljárás törvény azon előírásai, amelyek még a vádemelés utáni biztonsági fogsághoz kapcsolódó döntést – és ezzel a megalapozott gyanú tárgyában történő határozathozatalt – is elsősorban a perbíróságtól teljesen elkülönülő kényszerintézkedési bíróság feladatává teszik. Kiemelést érdemel a svájci bíróságok azon joggyakorlata is, hogy a bűncselekmény elkövetését szinte teljes bizonyossággal állapítják meg abban az esetben, ha a biztonsági fogság tartama közelít a várhatóan kiszabásra kerülő szabadságvesztés tartamához.

A német nyelvű országok megalapozott gyanút érintő szabályozása és joggyakorlata részben azonos, részben nagy mértékben hasonlít egymásra, ami visszavezethető a közös jogtörténeti gyökerekre, de egymás szabályainak átvételére is (jellemző az osztrák szabályok átvétele Liechtenstein által). Magyarozható azonban annak felismerésével is, hogy sok esetben felmerül az érdemi határozat meghozatala előtt – így a megalapozott gyanúhoz kapcsolódóan is – a bizonyítékok értékelésének szükségessége. Számtalan példa hozható fel a terhelt ennek eredményeként történő szabadlábra helyezésére, majd felmentésére, ahogy a tanulmány elején a sajtóból kiragadott példák is mutatják.

A tanulmány nem tűzte ki céljának a német nyelvű országok és hazánk kapcsolódó szabályozásának és joggyakorlatának összehasonlítását. A magyar helyzet kritikus elemzése a jövőbeni munkám tárgyát képezi, de nem mehetek el e tanulmányban sem szó nélkül annak rövid említése mellett, hogy a német nyelvű országok és hazánk jogi szabályozása és joggyakorlata egymással szinte ellentétes. A bírónak ugyanis mind az öt országban számot kell adnia a letartóztatás okairól, azonban más-más az indokolási kötelezettség terjedelme. A német nyelvű országokban a bírónak az eljárás jogerős befejezéséig fennáll a lehetősége – és kötelezettsége – a megalapozott gyanú hiányának megállapítására, mégpedig anélkül, hogy elfogultságot vetnének a szemére, míg a magyar bíró számára a megalapozott gyanú fogalma a vádemelés után már szóba sem jöhet, és ha az általa elbírálendő ügyben felmerül a letartóztatás általános feltételének hiánya, úgy azt nem juttathatja kifejezésre. Ez így volt az 1998. évi XIX. törvény alapján, s a nonszensz helyzet fokozódott a Be. hatályba lépésével, mert annak 451. § (7) bekezdése, illetve 561. § (3) bekezdés a) pontja szerint a letartóztatásról döntés során a vád szerinti minősítés és a vádirati tényállás a kiindulópont. Ugyanakkor tárgyalótermi tapasztalatok mutatják, hogy a vádirat benyújtása után a bíróság által foganatosított bizonyítás eredményeként az aktuálisan megállapítható tényállás sokszor eltér a vádiratban írtaktól, sőt néha köszönőviszonyban sincs vele

⁶¹ Például: Anne Peters, Tilmann Altwicker: *Europäische Menschenrechtskonvention: Mit rechtsvergleichenden Bezügen zum deutschen Grundgesetz*, 2. kiadás, München, C.H.Beck, 2012, 130. o.

és előre vetíti a felmentés bíróság által ki nem mondható, de még csak nem is sejtethető lehetőségét.⁶² A Be. alapján meghozott bírósági határozatok sajnos átveszik azt a korábbi gyakorlatot, miszerint a letartóztatás általános feltételéhez kapcsolódó bizonyítékértékelés kizárt és csupán vágyakozva tekinthetünk vissza a *bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvény-cikk* (Bp.) miniszteri indoklására, amely szerint a "bíró tehát lelkiismeretesen fogja mérlegelni, hogy az eset büntetethez nem fér-e kétség; meg fogja gondolni, hogy az elítélésre elég adat merült-e fel a terhelt ellen".⁶³

A jelzett magyar probléma megoldását a német szabályozást követő Be.-módosítással látom elérhetőnek, amely részleteinek kidolgozása az előbb jelzett, jövőbeni tanulmányom tárgyát fogja képezni.

---

⁶² Például a különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés büntette és kifosztás büntette miatt indult ügyben a terhelt előzetes letartóztatása 28 esetben képezte a bíróság vizsgálatának tárgyát. A bíróságok hét végzésben fejtették ki, hogy az előzetes letartóztatáshoz kapcsolódóan a bizonyítékok mérlegelése kizárt. A vádlottat az elsőfokú bíróság (Debreceni Törvényszék B.70/2014/242.) 20 év fegyházbüntetésre ítélte, de a másodfokú bíróság (Debreceni Ítéltábla Bf.II.254/2015/17.) felmentette, majd a harmadfokú bíróság (Kúria Bhar.III.2.003/2015/3.) a felmentő ítéletet helybenhagyta. A másod- és harmadfokú határozatokban visszaköszönnek a védőnek már az eljárás kezdeti szakaszában hivatkozott, a megalapozott gyanú hiányára alapított érvei. A vádlott három évig volt előzetes letartóztatásban.

⁶³ A miniszteri indoklás az előzetes letartóztatás óvadék ellenében történő megszüntetésére irányuló indítvány elbírálására vonatkozik, de mondanivalója valamennyi, az előzetes letartóztatáshoz kapcsolódó döntés esetén irányadónak tekinthető. Corpus Juris Hungarici CD – 1896. évi XXXIII. törvény cikk indoklása, 397. o.